

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Diarienummer Ju2025/00355

Remissyttrande över Ds 2025:5 – Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten.

Sveriges Tidskrifter är landets största branschorganisation inom medieområdet och representerar ca 350 tryckta och digitala konsument-, fack-, organisations- och kulturtidskrifter. Tidskriftsbranschen omsätter årligen 6,3 miljarder kronor och Sveriges Tidskrifters medlemmar representerar cirka två tredelar av denna omsättning.

Sveriges Tidskrifter inkommer härmed med synpunkter avseende den ovan nämnda utredningen.

Sammanfattning

- Sveriges Tidskrifter tillstyrker i huvudsak förslaget.
- Sveriges Tidskrifter anser att förslaget bör omfatta även inhemska processer och enskilda åtal.
- Sveriges Tidskrifter anser att det vid förenklade tvistemål som rör yttrandefrihet och åsiktsbildning (inte TF- och YGL mål) finns skäl att närmare utreda om dessa borde omfattas av rättegångsbalkens huvudregel, där tappande part får betala motpartens rättegångskostnader.

Som utredningen framhåller spelar journalister, människorättsförsvarare och andra opinionsbildare en viktig roll när det gäller att främja och upprätthålla den fria åsiktsbildningen. Genom att rapportera om olika ämnen och granska såväl myndigheter som organisationer och enskilda som utövar makt, bidrar de till att människor får information och kan bilda sig en egen uppfattning i frågor som är av allmänintresse.

Angrepp och annan otillbörlig påverkan mot den som deltar i den offentliga debatten kan därmed få konsekvenser inte bara för den enskilda personen, utan i förlängningen även för tryck- och yttrandefriheten samt informationsfriheten. Det är angeläget att kunna stävja processer som kan medföra att granskning och debatt i frågor som är av allmänintresse hindras. På motsvarande sätt finns det skäl att ha ett skyndsamhetskrav även för de nu aktuella tvisterna.

Sveriges Tidskrifter anser att tillämpningsområdet även bör omfatta inhemska tvister och inte avgränsas till gränsöverskridande tvister, se nedan.

Direktivets innehåll, tillämpningsområde och minikrav (kapitel I, artiklarna 1–5)

Även om fenomenet SLAPP har varit relativt begränsat i Sverige finns en risk att det kan få fäste även här, trots att Sverige har en grundmurad tryck- och yttrandefrihet. Sveriges Tidskrifter vill betona att Sverige, med sin långa tradition av pressfrihet och yttrandefrihet, bör ta en ledande roll i implementeringen av detta direktiv och inte nöja sig med att uppfylla minimikraven. Som nämnts ovan är det för tidskriftsbranschen avgörande att skyddet mot SLAPP-processer är så heltäckande som möjligt. Regeringen bör därvidlag sträva efter en mer ambitiös implementering som går längre än direktivets minikrav.

”Deltagande i den offentliga debatten” och andra definitioner (artikel 4)

I likhet med Journalistförbundet anser Sveriges Tidskrifter att begreppet "personer som deltar i den offentliga debatten" är en otillfredsställande översättning av den engelska termen "persons who engage in public participation". Sveriges Tidskrifter förordar en bredare formulering som "offentligt engagemang" eller "*skydd för personer som engagerar sig offentligt*".

Inhemska tvister bör omfattas av den nya lagen (artikel 5)

Sveriges Tidskrifter tillstyrker förslaget att den nya lagen ska gälla vid handläggning av tvistemål där förlikning om saken är tillåten, men anser att detta bör omfatta både gränsöverskridande och inhemska tvister.

Utredningen framhåller att den aktuella typen av processer hittills varit begränsade när det kommer till svenska inhemska förhållanden, vilket till stor del torde ha sin förklaring i den särskilda rättegångsordningen i TF och YGL samt de processuella verktyg som rättegångsbalken redan erbjuder i övriga fall. Utredningen framhåller att det inte framkommit något behov av att för svensk del gå längre än direktivets krav och reglera annat än de gränsöverskridande fallen. I de fall som direktivets artiklar inte har någon motsvarighet i svensk rätt och det krävs att nya bestämmelser införs, bör därför utgångspunkten vara att låta bestämmelserna endast avse gränsöverskridande tvister.

Sveriges Tidskrifter anser att det finns beaktansvärda skäl att låta inhemska tvister omfattas av den nya lagen. Även om TF och YGL ger ett mycket starkt skydd så ser Sveriges Tidskrifter ett behov av att den nya lagen även omfattar nationella tvister, som faller utanför TF- och YGL-området. Direktivet syftar heller inte bara till att skydda dem som verkar i traditionella massmedier utan alla som i olika former såsom sociala medier, verkar i den offentliga debatten och som inte alltid har tillgång till eller framför sina åsikter i de massmediegrundlagsskyddade formerna. Det kan exempelvis gälla olika människorättsorganisationer. Detta ligger också i linje med den rekommendation (p. 4) som EU-kommissionen lagt fram vid sidan av SLAPP-direktivet.

Handläggning av en talan om enskilt anspråk som förs i samband med ett åtal

Tidskrifterna delar promemorians bedömning att lagen inte bör gälla i mål där en åklagare företräder målsäganden i processen. Vi delar dock Journalistförbundets oro kring enskilda åtal då hotet om enskilt åtal för förtal kan användas som påtryckningsmedel för att undvika granskning etc. Vi anser därför att enskilda åtal bör omfattas av den nya lagen för att motverka att denna väg används för att kringgå skyddet mot SLAPP-processer.

Stöd till svaranden i domstolsförfarandet (artikel 9)

Utredningen framhåller att svensk rätt redan uppfyller direktivets krav i fråga om stöd till svaranden i rättegången enligt artikel 9. Här åsyftar utredningen stöd som ombud, advokater samt sakkunniga. Sveriges Tidskrifter delar inte promemorians bedömning i denna del och ifrågasätter om det verkligen är den form av stöd som avses i direktivet. Sveriges Tidskrifter anser att artikel 9 bör implementeras genom en särskild bestämmelse i den nya lagen som säkerställer att publicister och deras medarbetare får **relevant stöd** och tillgång till information i processer som rör deras engagemang offentligt. Detta skulle vara särskilt värdefullt för de många mindre tidskrifter som inte har egna juridiska avdelningar eller kontinuerlig tillgång till juridisk expertis.

Ogillande i ett tidigt skede samt skyndsamt

Sveriges Tidskrifter delar utredningens bedömning att det ska införas ett krav på skyndsamt handläggning i lagen. Även om Sveriges Tidskrifter delar promemorians bedömning, att svensk rätt uppfyller direktivets krav i fråga om möjligheten att ogilla ett anspråk med hänvisning till att det är uppenbart ogrundat, förekommer inte sällan missbruk vid tillämpning av reglerna. För publicister är det av stor vikt att kunna få uppenbart ogrundade anspråk avisade skyndsamt i ett tidigt skede, eftersom redan kostnaden för att förbereda ett försvar kan utgöra en betydande ekonomisk börda.

Mål om förenklade tvistemål

En viktig aspekt i sammanhanget rör tillämpningen av reglerna om förenklade tvistemål (småmål) enligt 1 kap. 3 d § rättegångsbalken. Det gäller särskilt med beaktande av Högsta domstolens avgörande den 27 december 2024 i mål Ö 6426–23.

I avgörandet tydliggör Högsta domstolen att det i förtalsmål kan finnas goda skäl att frångå småmålsreglerna och i stället tillämpa de allmänna reglerna om rättegångskostnader. På så vis kan en större enhetlighet uppnås, vilket ger den vinnande parten möjlighet att få full ersättning för sina ombudskostnader.

Fallet rör frågor som har gemensamma drag med så kallade SLAPP-mål, där syftet med talan är att tysta granskande eller kritiska röster. Det förekommer att käranden (den part som försöker tysta exempelvis journalister och publicister) medvetet tillämpar småmålsreglerna i rättegångsbalken 1 kap 3 d §.¹

¹ Undantagsregeln, när regeln om förenklade tvistemål inte tillämpas, består av två led. Regeln är tillämplig om det görs sannolikt att den bakomliggande tvisten rör ett högre värde. Den är också tillämplig

Sveriges Tidskrifter menar att det finns starka skäl att se över om mål som rör yttrandefriheten, även när de inte omfattas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen, bör undantas från småmålsreglerna och följa rättegångsbalkens huvudregel – att tappande part åläggs att betala motpartens rättegångskostnader.

Information och transparens, insamling av uppgifter och slutbestämmelser (artiklarna 19–23)

Sveriges Tidskrifter delar inte promemorians bedömning att Sverige redan uppfyller kraven i artikel 19 genom den kontaktpunkt som inrättats hos Brottsofferjouren. För tidskrifter och deras medarbetare är det avgörande att ha tillgång till specialiserad information och stöd rörande SLAPP-processer, vilket kräver en *annan typ av kompetens* än den som krävs för att hantera hot och hat mot journalister.

Vi anser att en särskild kontaktpunkt bör inrättas för personer som utsätts för SLAPP-processer, med särskild kunskap om de utmaningar som tidskrifter och deras medarbetare möter. Denna kontaktpunkt bör ha specifik kompetens kring civilrättsliga processer och kunna erbjuda vägledning till alla som engagerar sig offentligt, inklusive de som publicerar i tidskrifter av olika slag.

Den nya lagen bör inte gälla för tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål

Sveriges Tidskrifter tillstyrker förslaget att undanta tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål från den nya lagens tillämpningsområde, då TF och YGL utgör ett starkt skydd för tidskrifter som publicerar inom ramen för dessa grundlagar. Vi vill dock betona att detta förutsätter att den svenska grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten värnas och inte urholkas genom andra lagstiftningsåtgärder, vilket vi har sett exempel på i tidigare lagstiftning.²

Stockholm den 13 maj 2025

Sveriges Tidskrifter
Kerstin Neld, VD

Tobias Eltell, Jurist

om det görs sannolikt att utgången annars är av synnerlig betydelse för bedömningen av andra föreliggande rättsförhållanden.

² Se exempelvis Ds 2024:27 – Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam.